

там пани та купці. Так собі ходять та кричать на мужиків щоб не вилили в роботі. Так чогож тут товкувати, що пани та купці з свого достатку урядови платять. Нічого не дають — а то й менше. Правда, правда, бо они, хоч що небудь і платять, то все одно ж з мужика нарабували.

Замовк Степан, а слова його непаче за саме серце мене цинали. Подумав я, як то нашого брата-мужика всі рабують, бють, знущають ся над ним і шарпають на всі боки, а він, як богатыр, все мовчить і мовчить,.....

Довго ми оба мовчали і кождий про себе тихенько думали.....

— Тепер розумію сказав я, як то таким маніром на простачків, господа та богачі надувають... Та он воно як! Хитра ж механіка!

— Ех, брате, — говорить Степан... Яка там механіка? Тут і механіки ніякої не треба. Грабіж посеред білого дня. Хібаж пани або чиновники будуть встидати ся, що рабують мужика? Велика меція! Совість у них, брати панська, перепалена... Без всякої розмови беруть і бють. Давай і скінчена справа.... Ну хібаж се не розбій, не рабунок? Приїжджає от становий або справник, а за ним віз різок везуть. — Се недоплатки приїхав збирати. Давай недоплатки, кричить. — Нема грошей підождіть будьте ласкаві, батьком звати му.

»Як то нема грошей? Різками!« Ну і піchnуть сікти в мужика те місце з відки поги ростуть. Ну й скажи на милість, на що ж се похоже? Таким маніром, еслиб з село приїхав який душегуб, а мав силу, то набивби всім і йому всьо віддалиб. На — візьми, лише йди собі Христа ради! Ну і віддаси всьо, а сам, як знаєш так і жий, хоч кору з тих різок їж, якими тебе вчера сікли. Ой ти горе, горе! Другий раз як згадаєш — зієть візме, що аж слези з очей потечуть. Е! — діяволи!.....

А попробуї не віддати хоч гріш — зараз подушки, як є, скотину, всьо продадуть. Мироїди, науки так вже й стережуть, дочікують та на всі боки оглядають ся, щоб за безцінок купити щонебудь. Часом, таки умовлять ся сї покупателі з старшиною та справником, щоб тоді недоплатки правили як найтяжше людям, а потім баршин ділять по половині. Так то оно все!.. Ну, а продадуть скотину, то чим же на весні поле